

RASSOMLIK EVROPA MADANIYATIDA

Rashidbek Mamatqulov

QDPI o'qtuvchisi

Ergasheva Orifaxon

QDPI o'qtuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Rassomlik Evropa madaniyatidagi tasviriy san'atning eng mashhur va mashhur turi, Akademik lug'atlarda rasm san'ati etimologiya asosida ta'riflanishi, Masofaviy idrok bilan idrok qilinadigan ob'ektlarning ikki o'lchovlari haida ma'lumotlar keltirildi.

Kalit so'zlar: Rassomlik, tasviriy vositalar, Akademik lug'atlar, ko'p qirrali jarayon, Mozaika san'ati.

Rassomlik Evropa madaniyatidagi tasviriy san'atning eng mashhur va mashhur turi bo'lib, uning asarlari har qanday qattiq sirtga qo'llaniladigan bo'yoqlar yordamida yaratilgan. Rasmning asosiy ekspressiv vositasi rangdir.

Rassomlik - bu tasviriy vositalarga eng boy san'at turi: bu nafaqat rang, to'g'rirog'i xromatik ohanglar munosabati, balki akromatik tonal munosabatlar (yorug'lik va qorong'ulikning kontrastlari va nuanslari), chiaroscuro gradatsiyalari, grafik vositalar (chiziq, siluet) , bo'yoq qatlamining tuzilishi. Rassomlik san'ati, bunday xilma-xil vositalar tufayli, tasvirning shakli va makonini to'liq tasavvur qiladigan tasvirning nafisligi, ravshanligi bilan chambarchas bog'liq. Bu ushbu san'at turining mashhurligini tushuntiradi. Shuning uchun rassomlik "tasviriy" san'atning akademik triadasida tabiiy ravishda birinchi o'rinni egallaydi: "rasm, haykaltaroshlik, arxitektura"

Akademik lug'atlarda rasm san'ati etimologiya asosida ta'riflanadi ("bo'yash" - jonli, jonli tasvirlash). Ruscha "rasm" so'zi moyli bo'yoqlar bilan ishlash texnikasida dastgohli rangtasvir san'ati sifatida shakllanishi davrida ushbu san'at turining realizmga moyilligini ko'rsatadi. Ushbu uzoq va ko'p qirrali jarayon, ilgari G'arbiy Evropa mamlakatlarida bo'lgani kabi, Rossiyada ham badiiy akademiyalarning paydo bo'lishi va rivojlanishi bilan bog'liq edi.

Shunga ko'ra, rasm - bu insonning ijodiy faoliyati, "hayotning turli hodisalarini: tabiat, odam, hayvonot dunyosi, odamlarning jamoat yoki shaxsiy hayotidagi voqealarni takrorlash qobiliyati" . Rassomlik san'ati, birinchidan, spektr va qiymatlarning xromatik (rang) ohanglarining issiq-sovuq munosabatlari yordamida ob'ektlarning rangi va yoritilishini o'tkazishga asoslanadi . Ikkinchidan, voqelikni tasviriy idrok etish tabiatga uzoqdan qarash deb ataladigan narsaga asoslanadi, bunda asosiy narsa ob'ektni fazoviy va yorug'lik-havo muhiti bilan birgalikda idrok etishdir. Tasviriy tasvirni tuval, yog'och taxta, karton yoki qog'oz tekisligiga o'tkazishda tasviriy

sirt uch o'lchovli fazoga o'xshatiladi. Bu tasviriy san'at va grafik san'at o'rtasidagi asosiy farq. "Uzoqdagi vizual tasvir" tushunchasi shundan kelib chiqadi .

Masofaviy idrok bilan idrok qilinadigan ob'ektlarning ikki o'lchovli, siluet sifatlari kuchayadi va uch o'lchovli, hajmlilari deyarli sezilmaydi. Misol uchun, ufqda o'rmon yoki tog'larni uzoqda ko'rganimizda, biz alohida daraxtlar yoki toshlarni farqlamaymiz, lekin biz umumiy siluetning tabiatini idrok qilamiz. Bunday idrokning o'tkirligini biroz qisib qo'yish, "yarim ko'z" ga qarash yoki hatto bir ko'zni yopish orqali oshirish mumkin. Rassomlar aynan shunday qiladilar, chunki rassomlik san'atining asosi ob'ektlarni atrofdagi fazoviy muhitga: yorug'lik, havo, reflekslarni va ohanglarning iliq-sovuq munosabatlarini hisobga olgan holda idrok etishdir. Shunday qilib, masalan, eskizlar bo'yicha rassom tuvaldan uzoqlashib, ko'zlarini qisib ("yarim ko'z" ga qarab) tabiatning umumiy taassurotini tekshiradi. Bu xususiyat 1870-1880 yillarda frantsuz impressionistlari tomonidan aniq isbotlangan. Shuning uchun "uzoqqa qarash" sintetik yoki manzarali deb ataladi.

An'anaviy san'at tarixida rangtasvirning bir nechta asosiy turlari ajralib turadi: dastgohli rangtasvir (ya'ni rasmlar), monumental va dekorativ rangtasvir (freskalar va boshqalar), teatrlashtirilgan va dekorativ rangtasvir, raqamli tasvirlar, miniatyura. Ba'zan piktogramma bo'yash alohida tur sifatida ko'rib chiqiladi.

Molbert rasmiga rassomning molbertida (ya'ni molbertda) yaratilgan va ko'rgazmada, muzeyda, ya'ni atrofdagi makondan qat'i nazar, avtonom idrok etish uchun mo'ljallangan asarlar kiradi. Shuning uchun dastgohli rangtasvir asarlari (shuningdek, grafikalar) bu holatni ta'kidlaydigan ramkani talab qiladi. Dastgoh bilan bo'yash odatda tuvalda amalga oshirilsa-da, yog'och asos bo'lib xizmat qilishi mumkin, kamdan-kam hollarda shisha yoki metall[9]. Monumental va dekorativ rangtasvirni

rasm deb atashadi, chunki u bezatilgan sirtning ajralmas qismi sifatida yaratilgan va yaratilgan. Mozaika san'ati ham xuddi shu sababdan, shuningdek, ijodiy usul va texnikaning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, monumental va dekorativ san'atning bir turi sifatida alohida ko'rib chiqiladi.

"Monumental rangtasvir" ning eng qadimiy namunalari (aslida grafikaning arxaik shakllari) tosh davri ibtidoiy ovchilarining petrogliflari, geogliflari, qoyatosh rasmlari, masalan, Lyasko, Altamira, Chauvet, Shulgan-Tosh g'orlarining rasmlari. . Ammo ular o'z funktsiyalarida (sehrli, marosim, epistemologik, kommunikativ) sinkretikdir. Bunday obrazlarning estetik sifatlari, badiiy-majoziy ma'nosi hali aniqlanmagan, shuning uchun ham morfologik jihatdan aniqlanmagan. Monumental rasm, mozaik yoki sgraffito to'g'ridan-to'g'ri binolar va boshqa inshootlarning devorlari va shiftlarida amalga oshiriladi. Ilgari mineral suv yoki elim bo'yoqlar bilan ho'l gips (fresk) bilan bo'yash ustunlik qilgan. Italiyada, 16-asrning boshlariga qadar, "toza freska" ga ko'ra, ular tempera bilan tafsilotlarni yakuniy ro'yxatga olishni mashq qilishgan. "Sof freska" texnikasi rassomdan alohida mahorat talab qiladi, shuning uchun boshqa texnologiyalar ham qo'llanilgan, masalan, quruq gipsga unchalik barqaror bo'lmagan rasm - secco, keyinchalik monumental rasimga mos kelmaydigan yog'li bo'yoqlar bilan suratga olingan.

Tasviriy san'atda janr tushunchasi nisbatan yaqinda shakllangan, ammo qadimgi dunyo qoyatosh tasvirlari va san'atida ma'lum janrlarning peshqadamlari paydo bo'ladi. Bunga hayvonlarning petrogliflari, miloddan avvalgi 3-ming yillikdagi qadimgi Misr va Mesopotamiya portretlari kiradi. e., antik davr mozaikalari va freskalaridagi natyurmortlar va landshaftlar. Molbert rangtasviridagi janr tizimi Yevropada 15-asrda shakllana boshlagan va uning shakllanishi asosan 17-asrda yakunlangan. Shu vaqtdan boshlab 19-asrgacha janrlar shartli ravishda yuqori (tarixiy, mifologik) va past

(natyurmort, landshaft, kundalik rasm, portret, uning tantanali kichik janridan tashqari) ga bo'lingan. Zamonaviy rangtasvirda o'nga yaqin janr mavjud.

Ermitaj harbiy galereyasida 1812 yilgi Vatan urushi generallarining 312 portreti mavjud.

Diniy rasm

Portret - bu haqiqatda mavjud bo'lgan yoki mavjud bo'lgan shaxs yoki odamlar guruhining tasviri. "Portret o'tmishda mavjud bo'lgan yoki hozirda mavjud bo'lgan konkret, real shaxsning tashqi ko'rinishini (u orqali ichki dunyosini) aks ettiradi". Portretning kichik janrlari orasida marosim, kamera, guruh, allegorik, shuningdek, avtoportretlar mavjud[9]. Oilaviy yoki kasbiy mezonlarga ko'ra yakka ansambllarda joylashtirilgan portretlar (masalan, gildiya a'zolari, harbiy qism ofitserlari tasvirlari) portret galereyasini tashkil qiladi.

Tarixiy rasm - bu Uyg'onish davrida paydo bo'lgan, haqiqiy tarixiy voqealar va qahramonlarga yoki mifologik va bibliya mavzulariga bag'ishlangan rasm janri. Ushbu mavzularni birlashtirish mumkin - tarixiy rasmlarda ko'pincha mifologik yoki bibliyadagi allegorik belgilar mavjud. Shunday qilib, Sharq rasmda monarxning g'alabalari apofeozini yoki uning xudodan hokimiyatni olishini tasvirlaydigan ramziy kompozitsiyalarning ma'lum turlari mavjud edi. Molbert rasmidagi birinchi realistik tarixiy rasmlardan biri 1630-yillarda Velaskesning "Bredaning taslim bo'lishi" asari bo'lgan.

Battle painting – tasviriy san'atning tarixiy janr bilan chambarchas bog'liq bo'lgan janri. Jang rasmlari urush va harbiy hayot mavzulariga bag'ishlangan. Jang janrida asosiy o'rinni quruqlik, dengiz janglari va harbiy yurishlar sahnalari egallaydi. Rassom jangning alohida muhim yoki xarakterli lahzasini tasvirlashga, urush qahramonligini ko'rsatishga, ko'pincha harbiy voqealarning tarixiy mazmunini ochib berishga intiladi.

Mifologik rangtasvir - qadimgi xalqlar afsonalari qahramonlari va voqealariga bag'ishlangan asarlarni o'z ichiga olgan janr. U jangovar rasm singari, tarixiy rasmga qo'shiladi, Uyg'onish davrida bezatilgan, qadimgi mifologiyaga qiziqish kuchaygan (odatiy misol, Sandro Botticelli tomonidan 1484 yilda yozilgan "Venera tug'ilishi"). XIX-XX asrlarda german, kelt, slavyan va hind mifologiyasiga oid asarlar ko'proq paydo bo'la boshladi[12].

Peyzaj - bu rasmning asosiy janri bo'lib, unda tasvirning asosiy predmeti inson tomonidan o'zgartirilgan ibtidoiy yoki u yoki bu darajada tabiatdir. Qadim zamonlardan beri mavjud bo'lgan, lekin o'rta asrlarda o'z ahamiyatini yo'qotgan va Uyg'onish davrida qayta paydo bo'lib, asta-sekin eng muhim rangtasvir janrlaridan biriga aylangan. Agar landshaftda inson figuralari mavjud bo'lsa, ular ikkilamchi elementlar (xodimlar) rolini o'ynaydi. Umumiy sub-janrlar - me'moriy landshaft, veduta, marina, kaprichcho[9].

Interyer - yopiq makon tasviri [9], binoning ichki qismi. Ichki rasmning elementlari qadimgi san'at asarlarida va ikona rasmlarida allaqachon mavjud bo'lsa-da, ular mustaqil ahamiyatga ega emas edi va faqat harakat joyini ko'rsatish vositasi sifatida xizmat qildi. Chiziqli istiqbolning ixtirosi Uyg'onish davrida ichki rasmning rivojlanishiga turtki berdi. Bu janr nihoyat 17-asrda Adrian van Ostade va Emanuel de Witte kabi golland mualliflari ijodida shakllangan bo'lib, ular cherkovlarning ichki qismini aks ettiruvchi rasmlarni yaratdilar.

Yakopo de Barbari. Arbalet o'qi va temir qo'lqopli keklik (1504). Yog'och, yog'. Myunxen, Alte Pinakothek

Natyurmort - tasviriy san'atdagi jonsiz narsalarning tasviri. Ko'pincha natyurmortlarda uy va mehnat buyumlari, gullar, mevalar, tutilgan baliqlar va o'lik ovlar mavjud. Shu bilan birga, ob'ektlar tabiiy muhitda tasvirlanishi yoki murakkab tuzilmalarni shakllantirishi yoki haqiqiy tabiatning mavjudligi xayolini yaratadigan "hiyla" bo'lib xizmat qilishi mumkin. Molbert rasmidagi birinchi natyurmort venetsiyalik Yakopo de Barbarining "O'q va qo'lqopli keklik" kartinasi hisoblanadi, lekin u mustaqil janr sifatida faqat 17-asrda Golland va qo'lqoplar ijodida shakllangan. Flaman rassomlari. O'shandan beri bu rangtasvirda muhim janr bo'lib qoldi.

Janr rangtasviri tasviriy san'atdagi kundalik janrning bir qismidir. Qadimgi Sharqning devoriy rasmlari va qadimgi vaza rasmlarida mavjud bo'lgan antik davrdagi kundalik sahnalar rasm mavzusi bo'lgan, ammo alohida janr sifatida janrli rasm faqat 14-15 asrlarda shakllangan. HAQIDA zamonaviy davrda, xususan, XVI asrda Niderlandiyada ijtimoiy o'zgarishlar davrida ayniqsa kuchli rivojlanishga erishdi; sof kundalik janrga o'tish Pieter Brueghel Elder ishida sodir bo'ldi.

Hayvon rasmlari - asosiy syujeti hayvonlarning tasviri bo'lgan tuvallar. Rassom hayvonning badiiy-majoziy xususiyatlarini, uning odatlarini uzatishga e'tibor qaratadi, shu bilan birga ko'pincha personajlarga insoniy xususiyatlar, insoniy his-tuyg'ular va harakatlar xosdir.

Mavhum rangtasvir - bu rasm bo'lib, uning asosiy syujeti mavhumlik dunyosining tasviridir.

Sof janrlardan tashqari, turli janr elementlarini birlashtirgan rasmlar mavjud - masalan, manzara va kundalik janr, guruh portreti va tarixiy rasm. Jangovar rangtasvir odatda peyzaj va hayvoniy hayotdan tortib natyurmortgacha bo'lgan boshqa janrlarning elementlarini o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "THE IMPORTANCE AND PLACE OF BAHODIR JALOLOV'S WORK IN THE DEVELOPMENT OF MAJOR COLOR PICTURES OF UZBEKISTAN." *Archive of Conferences*. 2021.
2. Ravshanbekovich, Mamatqulov Rashidbek. "IMPORTANCE OF FINE ARTS IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS." *Web of Scientist: International Scientific Research Journal* 3.10 (2022): 1008-1013.

3. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "Importance and place of Bahodir Jalolov's work in the development of Uzbekistan's majestic color image." *Texas Journal of Multidisciplinary Studies* 2 (2021): 173-174.
4. Mamatkulov, Rashidbek Ravshanbekovich. "Intuitive Metaphysical Insights In The Works Of The Painter Bakhodir Jalalov." *The American Journal of Social Science* (2021).
5. Inatillo o'g'li, Butaev Javlon, and Gafurova Umida Fatikhovna. "ACTUAL ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S STOCK MARKET: PROBLEM, SOLUTION AND SUGGESTIONS." *American Journal of Business Management, Economics and Banking* 10 (2023): 53-59.
6. Rovshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "AMIR TIMUR AND THE TIMURID PERIOD LITERARY ENVIRONMENT AND SOME ASPECTS OF THE FINE ARTS ARE IN HISTORICAL SOURCES." *E Conference Zone*. 2023.
7. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "SPATIAL CAPACITY REQUIREMENTS OF THE COMPOSITION." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.11 (2022): 816-823.
8. Ravshanbekovich, Mamatkulov Rashidbek. "DIDACTIC PRINCIPLES IN FINE ART TEACHING AND FACTORS OF USING THE SPIRITUAL HERITAGE OF GREAT THINKERS IN FINE ART LESSONS." *Open Access Repository* 8.11 (2022): 56-60.
9. Zokirova, Shaxloxon. "TASVIRIY SAN'ATDA MANZARA JANRINING TUTGAN O'RNII." *Естественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования* 2.3 (2023): 57-59.
10. Zokirova, Shaxloxon. "TASVIRIY SAN'ATDA MANZARA JANRI." *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика* 2.11 (2023): 28-31.
11. Zokirova, Shaxloxon. "TASVIRIY SAN'AT O'QITISHDA NATYUMORT ISHLASH METODIKASI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 2.6 (2023): 59-61.